

economic board
groningen

MONITOR NOORD-GRONINGEN 2016

MONITOR NOORD-GRONINGEN 2016

Inleiding en conclusies

Economic Board Groningen (EBG) heeft als doel de economie in het aardbevingsgebied (9 gemeenten, vanaf nu Noord-Groningen genoemd) een nieuwe impuls te geven. Daartoe kan EBG middelen inzetten om op basis van haar programma initiatieven te ondersteunen die de regio economisch versterken. Voor de periode 2014-2018 is een bedrag van 97,5 miljoen euro beschikbaar.

EBG wil de impact van haar activiteiten en programma's kunnen volgen en benchmarken. Het gaat vooral om de effecten op werkgelegenheid en bedrijvigheid, de belangrijkste doelstellingen van EBG. De Programmamonitor vormt hiervoor een belangrijk instrument. Op grond van de jaarlijkse metingen kan EBG dan haar strategie en de uitvoering ervan bijsturen.

In de Programmamonitor worden de volgende indicatoren nader bekeken:

- 1) Bevolkingsontwikkeling: deze demografische indicator geeft een indruk van de dynamiek van een gebied
- 2) A Huizenprijzen: de ontwikkeling van de huizenprijzen is een weerspiegeling van de aantrekkelijkheid van het woon- en leefklimaat
 - B Inkomensniveau: het gemiddelde inkomen is een indicator voor de sociaal-economische positie van de inwoners van een gebied

- 3) A Werkgelegenheid
 - B Werkloosheid
 - C Relatie Noord-Groningen met de rest van de provincie
- 4) Bedrijvigheid per sector in Noord-Groningen

Waar mogelijk en relevant wordt Noord-Groningen gebenchmarkt ten opzichte van andere gebieden en regio's in Nederland. Er is naar gestreefd de meest recente bronnen t/m 2016 te gebruiken. In enkele gevallen waren tijdens de ontwikkeling van deze monitor geen recentere gegevens dan 2015 of zelfs 2014 beschikbaar.

Op basis van deze eerste Programmamonitor, die als een nulmeting kan worden gezien, kan het volgende worden geconcludeerd:

- » Noord-Groningen heeft de kenmerken van een *perifere krimpregio*. De krimp vertaalt zich in relatief hoge werkloosheid, achterblijvende huizenprijsontwikkeling, geringe (groei van) bedrijvigheid, een teruglopende bevolkingsomvang en toenemende vergrijzing. Daarbovenop heeft de regio last van de aardbevingen. Beide effecten – krimp en aardbevingen – versterken elkaar en de afzonderlijke effecten zijn

lastig vast te stellen. Niettemin is op de huizenmarkt, naast de effecten van krimp, een significant aardbevings-effect (zie noot op p. 14).

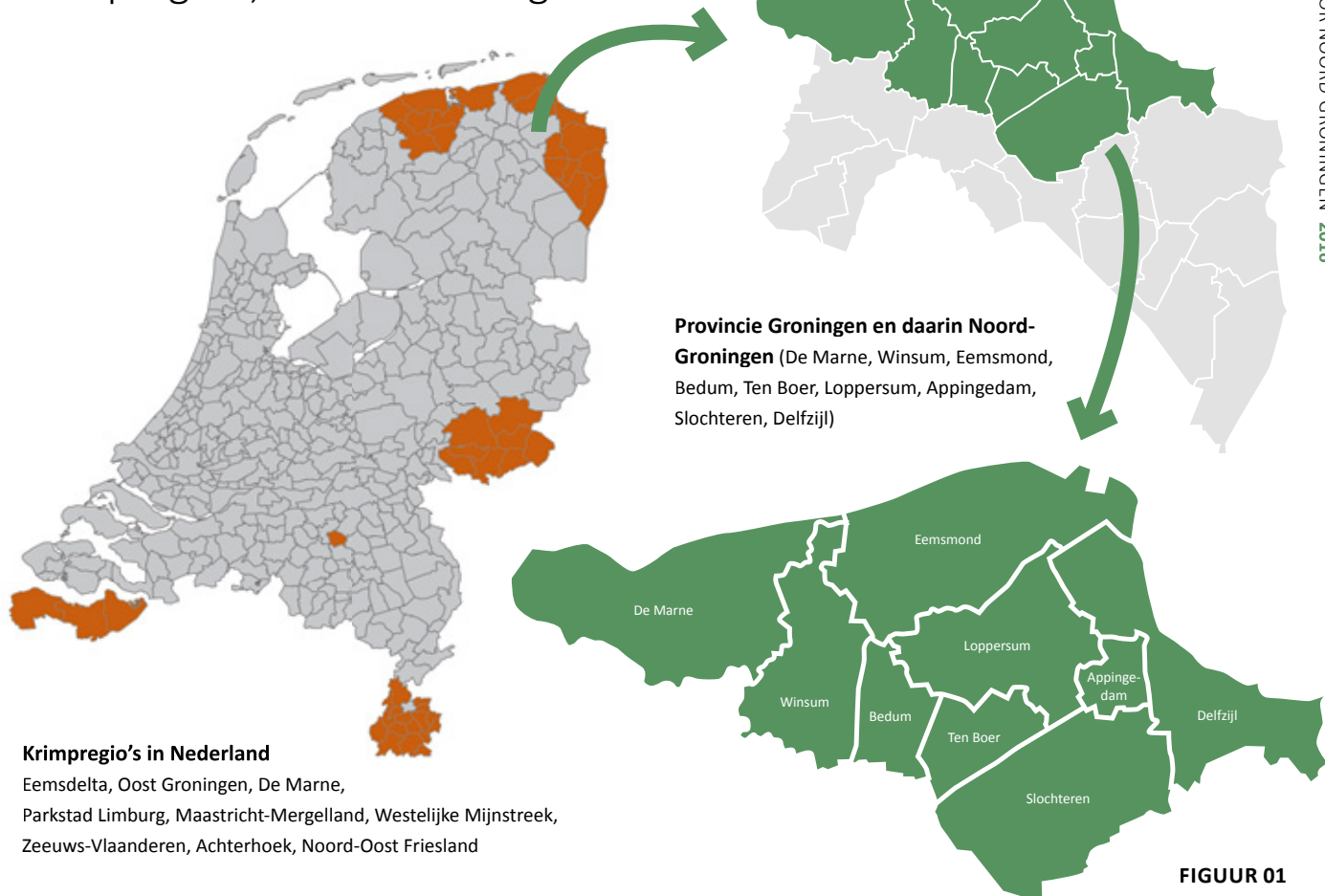
- » Noord-Groningen is heterogeen. Binnen Noord-Groningen zijn de sociaal-economische verschillen aanzienlijk, zoals bijvoorbeeld is te zien in de bevolkingsontwikkeling en de werkloosheid in de verschillende gemeenten in het gebied. Het gevolg hiervan is dat ook (de impact van) het EBG beleid op werkgelegenheid en bedrijvigheid heterogeen zal (moeten) zijn.
- » Noord-Groningen is sterk afhankelijk van economische activiteit buiten de regio, met name de stad Groningen is hierbij van groot belang. Zo werken bijvoorbeeld **27.100 (54%)** van de **50.200** in Noord-Groningen wonende werknemers buiten Noord-Groningen, waarvan **15.200** in de stad Groningen. Tegelijkertijd worden **23.100 (73%)** van de **31.800** banen in Noord-Groningen vervuld door mensen die in Noord-Groningen wonen. Dit betekent dat ontwikkelingen en investeringen buiten Noord Groningen ook een sterk effect hebben op de economische situatie van Noord Groningen. Het EBG beleid zal daarom zowel binnen als buiten het EBG gebied gevolgen hebben.

Krimpregio's, Noord-Groningen

Om de resultaten in een context te kunnen plaatsen wordt de ontwikkeling van Noord-Groningen vergeleken met: de stad Groningen; de rest van de provincie Groningen (excl. de stad Groningen); andere krimpggebieden in Nederland (excl. de regionale hoofdsteden) en Nederland als geheel. Op deze wijze ontstaat een benchmark waartegen ontwikkelingen kunnen worden afgezet. **Figuur 01** geeft Noord-Groningen en de krimpregio's in Nederland weer.

Krimpregio's, Noord-Groningen

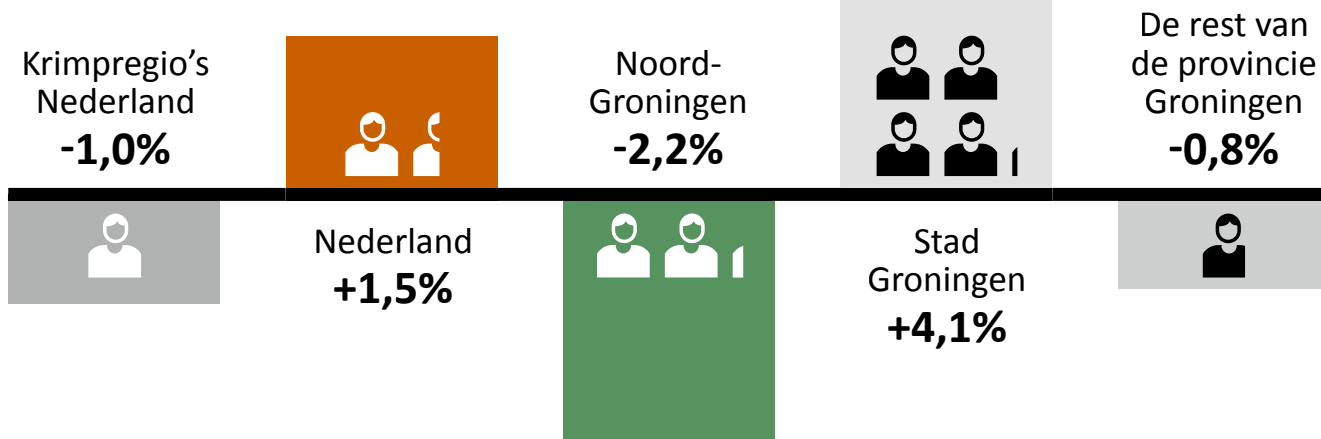

1 Bevolkingsontwikkeling

De eerste indicator is de bevolkingsontwikkeling. Deze demografische indicator geeft een goede indruk van de dynamiek van een gebied waarbij een relatief groeiende, jonge en hoogopgeleide bevolking als teken van economische kracht wordt gezien.

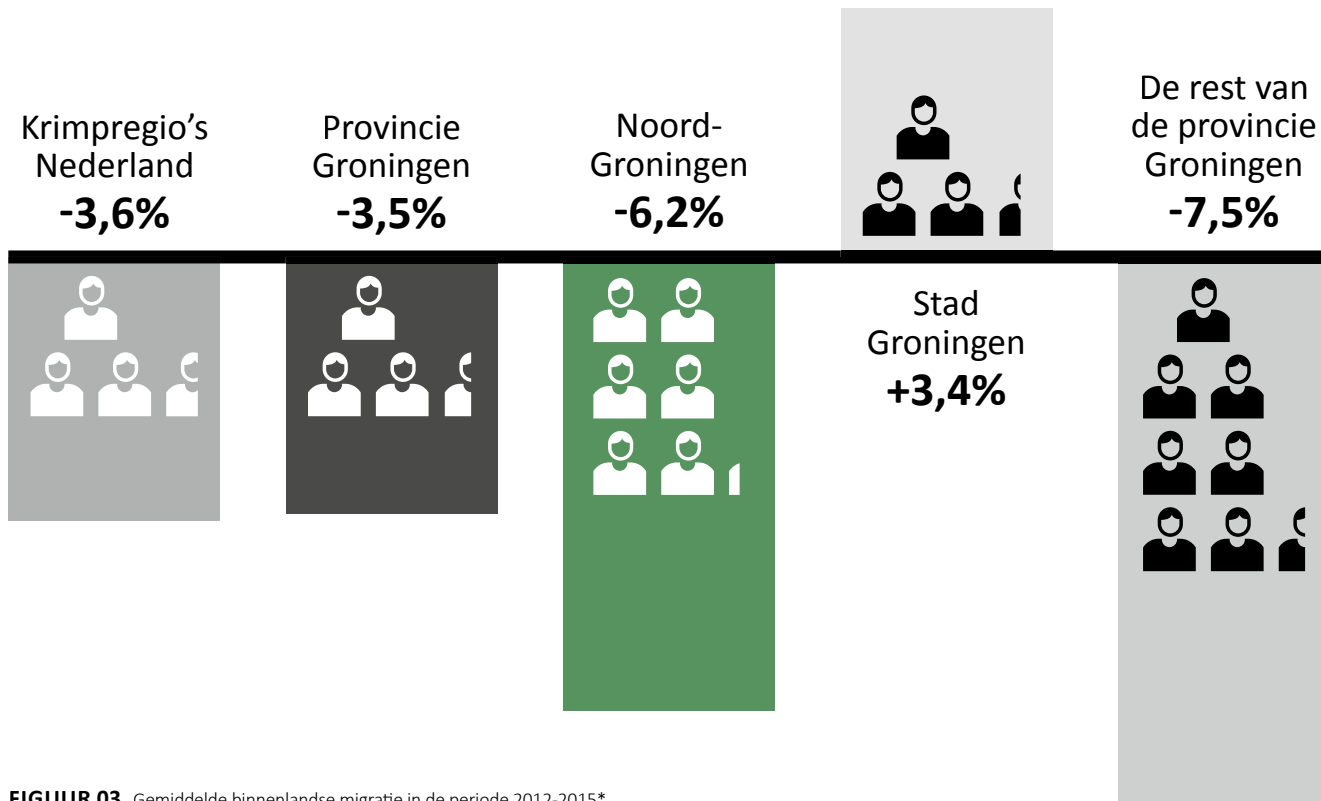
Figuur 02 laat zien dat de bevolking in Noord-Groningen meer krimpt dan in de vergeleken gebieden.

FIGUUR 02 Bevolkingsgroei/krimp in de periode 2012-2016

1 Bevolkingsontwikkeling

De binnenlandse migratie is voor Noord-Groningen ook negatief over de periode 2012-2015 (**Figuur 03**).

FIGUUR 03 Gemiddelde binnenlandse migratie in de periode 2012-2015*

* cijfers beschikbaar t/m 2015

economic board
 groningen

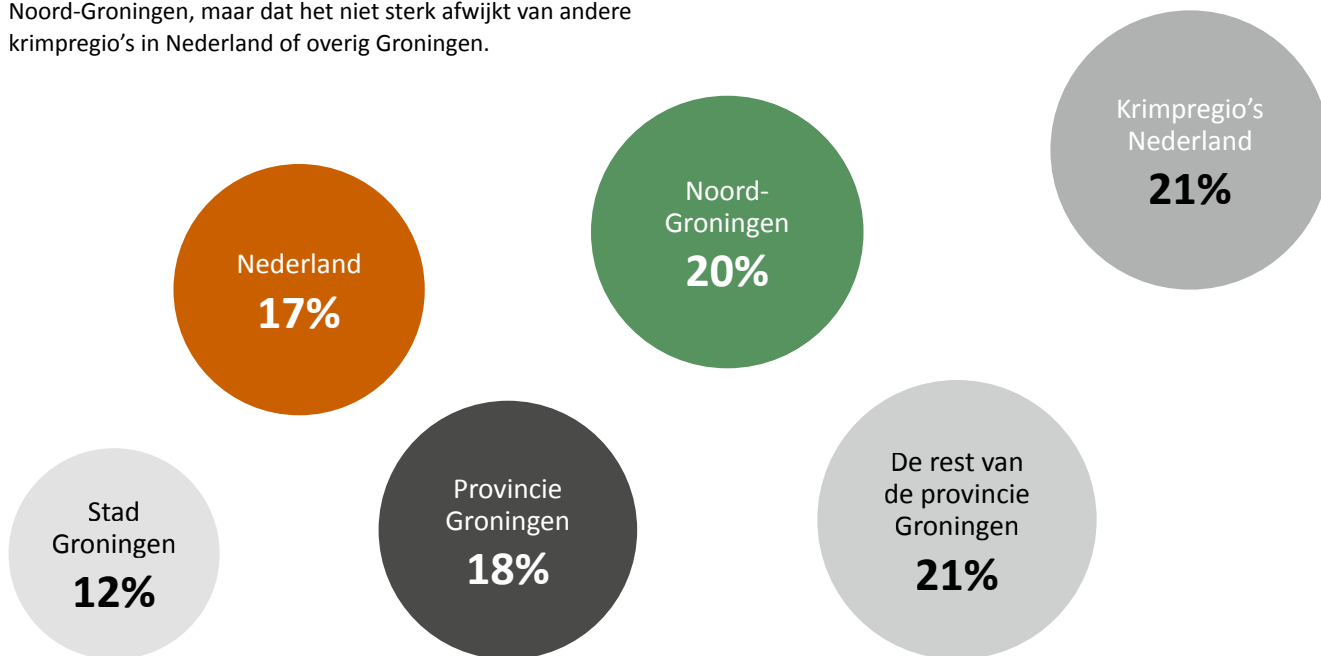

Herman Miedema en Bram Slager van dit-WERKt.nl

1 Bevolkingsontwikkeling

Noord-Groningen vergrijst?

Figuur 04 laat zien dat er weliswaar sprake is van vergrijzing in Noord-Groningen, maar dat het niet sterk afwijkt van andere krimpregio's in Nederland of overig Groningen.

FIGUUR 04 Bevolkingspercentage 65 jaar en ouder in 2014

2A Huizenprijzen

De ontwikkelingen van huizenprijzen en de beschikbaarheid van diverse voorzieningen vormen een veelgebruikte indicator voor de aantrekkelijkheid van een regio als vestigings- en woonlocatie voor werknemers en consumenten. Met name de huizenprijzen zijn een weerspiegeling van de aantrekkelijkheid van het woon- en leefklimaat.

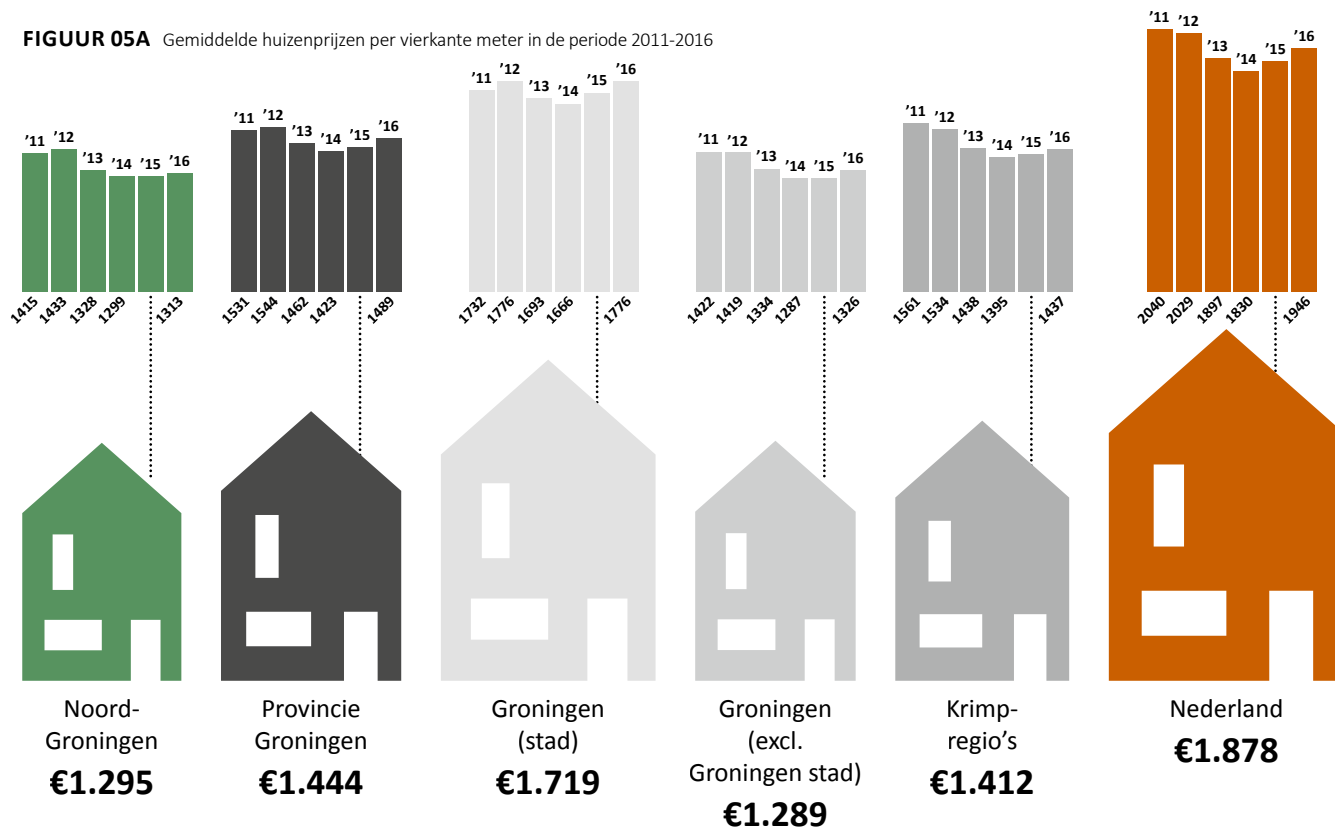
Het niveau van de huizenprijzen in Noord-Groningen (zie **Figuur 05B**) ligt evenals dat in andere perifere (rimp)regio's onder het landelijk gemiddelde.

Tevens valt in **Figuur 05A** te zien dat deze recente opleving van de huizenprijzen (tot op heden) aan Noord-Groningen voorbij is gegaan. Uit een recente studie* blijkt ook dat de aardbevingen een licht effect op de woningprijzen hebben.

* Bosker, M., H. Garretsen, H. , G. Marlet, R. Ponds, J. Poort, C. van Woerkens (2016), "Aardbevingen, bevolkingsrimp en de compensatie voor waardedaling in Groningen.", Economisch Statistische Berichten, 28 april 2016.

2A Huizenprijzen

FIGUUR 05A Gemiddelde huizenprijzen per vierkante meter in de periode 2011-2016

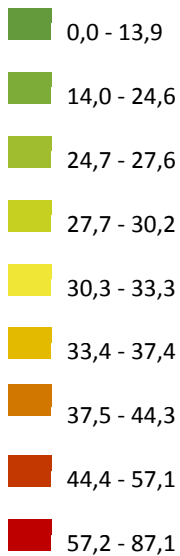
FIGUUR 05B Gemiddelde huizenprijzen per vierkante meter, 2015

Hanze Wetlands, Appingedam

2B Inkomensniveau

Gemiddeld inkomen Noord-Groningen is vergelijkbaar met andere perifere regio's.

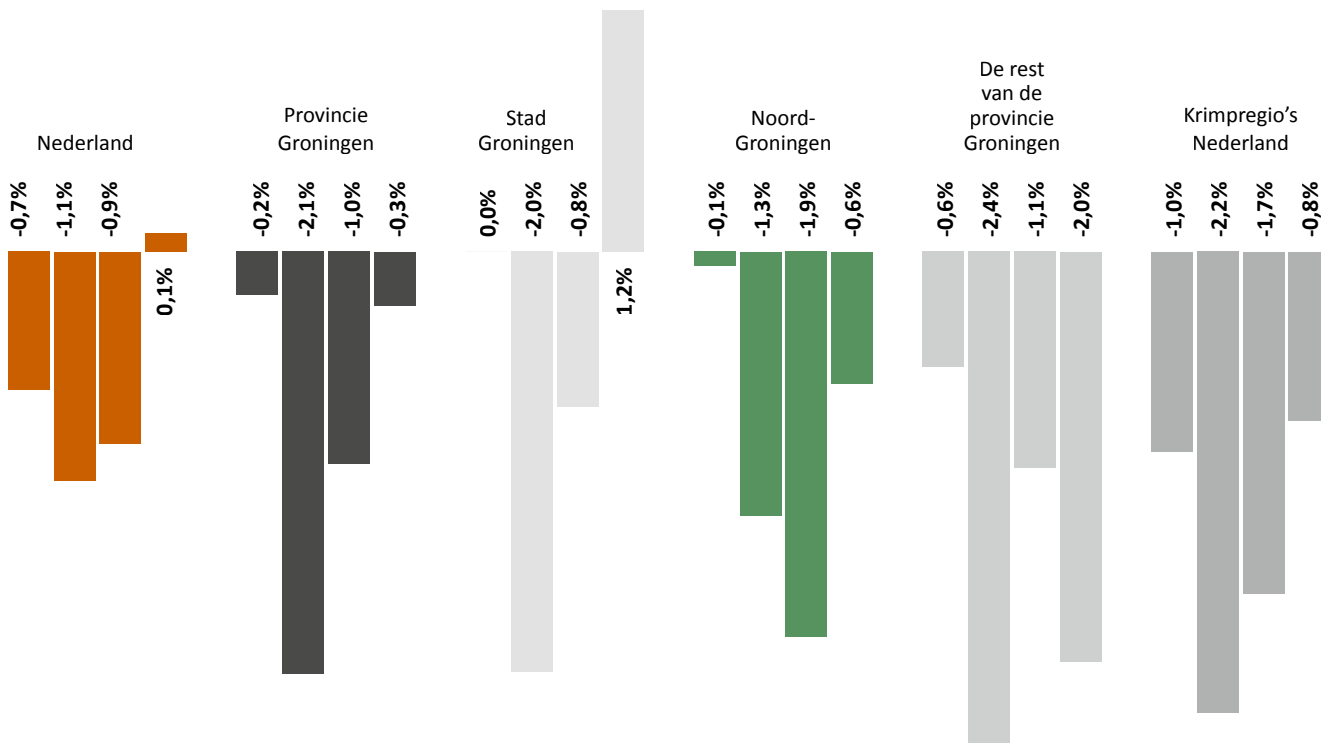

FIGUUR 06 Gemiddeld persoonlijk inkomen 2014

3A Ontwikkeling werkgelegenheid

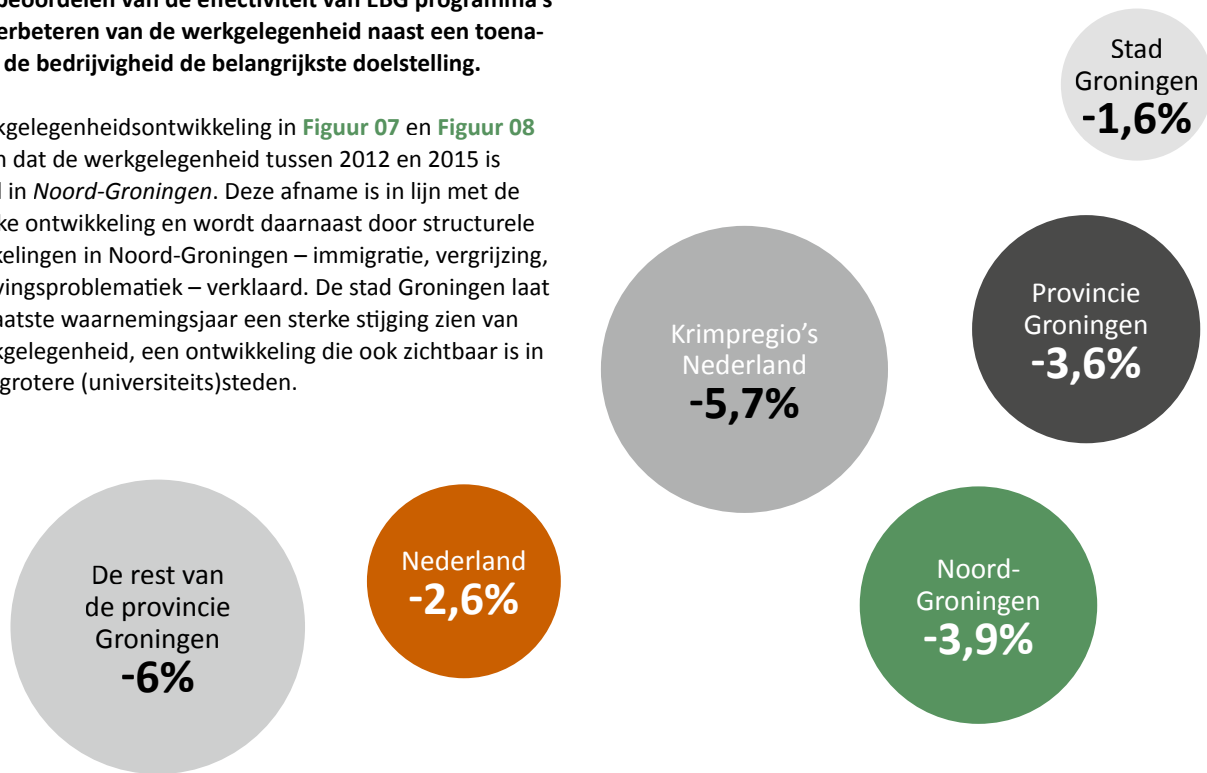

FIGUUR 07 Werkgelegenheidsgroei/krimp in de periode 2012-2015

3A Ontwikkeling werkgelegenheid

Bij het beoordelen van de effectiviteit van EBG programma's is het verbeteren van de werkgelegenheid naast een toename van de bedrijvigheid de belangrijkste doelstelling.

De werkgelegenheidsontwikkeling in **Figuur 07** en **Figuur 08** laat zien dat de werkgelegenheid tussen 2012 en 2015 is gedaald in *Noord-Groningen*. Deze afname is in lijn met de landelijke ontwikkeling en wordt daarnaast door structurele ontwikkelingen in Noord-Groningen – immigratie, vergrijzing, aardbevingsproblematiek – verklaard. De stad Groningen laat in het laatste waarnemingsjaar een sterke stijging zien van de werkgelegenheid, een ontwikkeling die ook zichtbaar is in andere grotere (universiteits)steden.

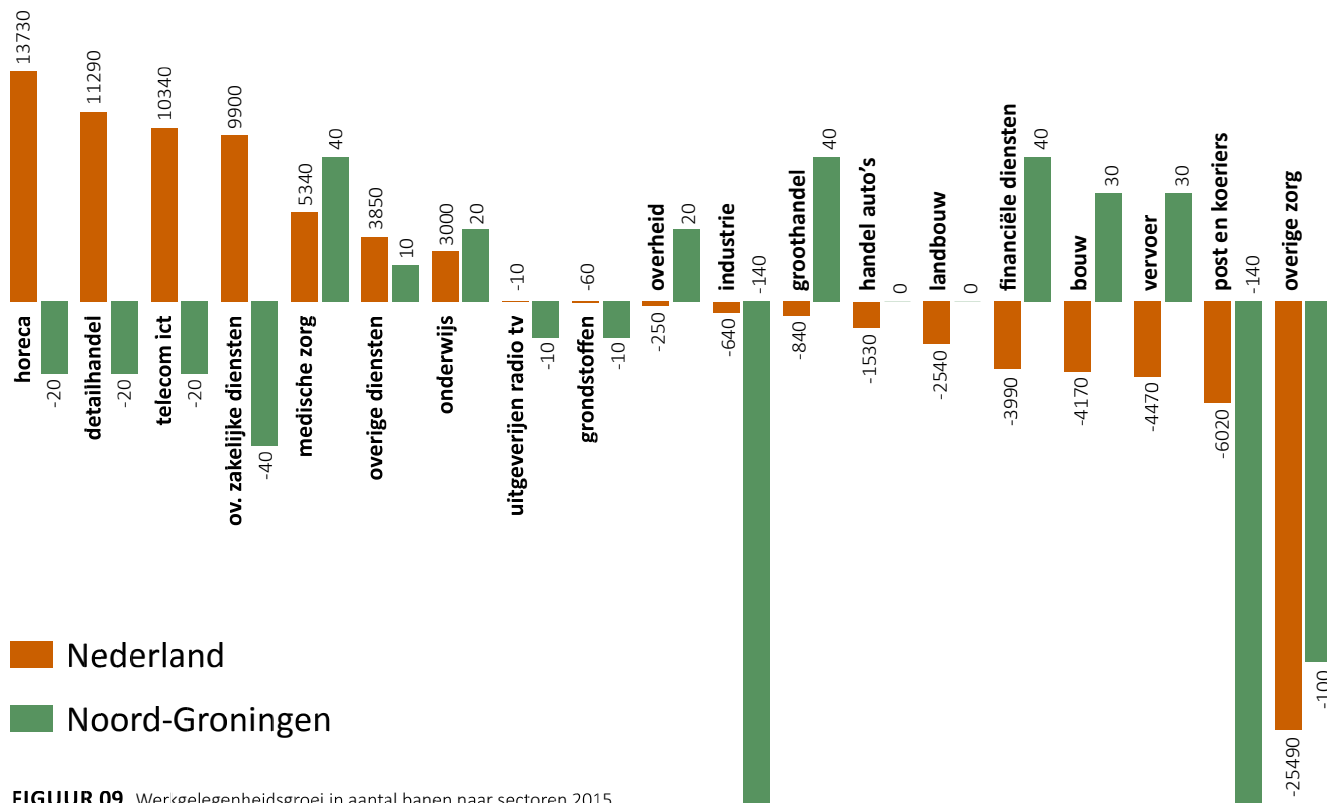
FIGUUR 08 Gemiddelde werkgelegenheidsgroei/krimp in de periode 2012-2015

3A Ontwikkeling werkgelegenheid

De negatieve werkgelegenheidsontwikkeling in Noord-Groningen was vooral zichtbaar in de industrie. **Werkgelegenheidsgroei** is vooral zichtbaar in de bouw, financiële diensten, vervoer, en groothandel. Ook de werkgelegenheid in de overheidssector groeide; dit betreft onderwijs, medische zorg.

Figuur 09 laat deze uitsplitsing zien en vergelijkt die met de ontwikkeling in Nederland. Voor EBG is deze informatie relevant omdat het laat zien dat de mogelijke werkgelegenheidseffecten per sector sterk zouden kunnen verschillen (zie ook de sectorale analyse voor de indicator bedrijvigheid hiernaast). Ook hier is verscheidenheid dus een sleutelwoord binnen Noord-Groningen.

3A Ontwikkeling werkgelegenheid

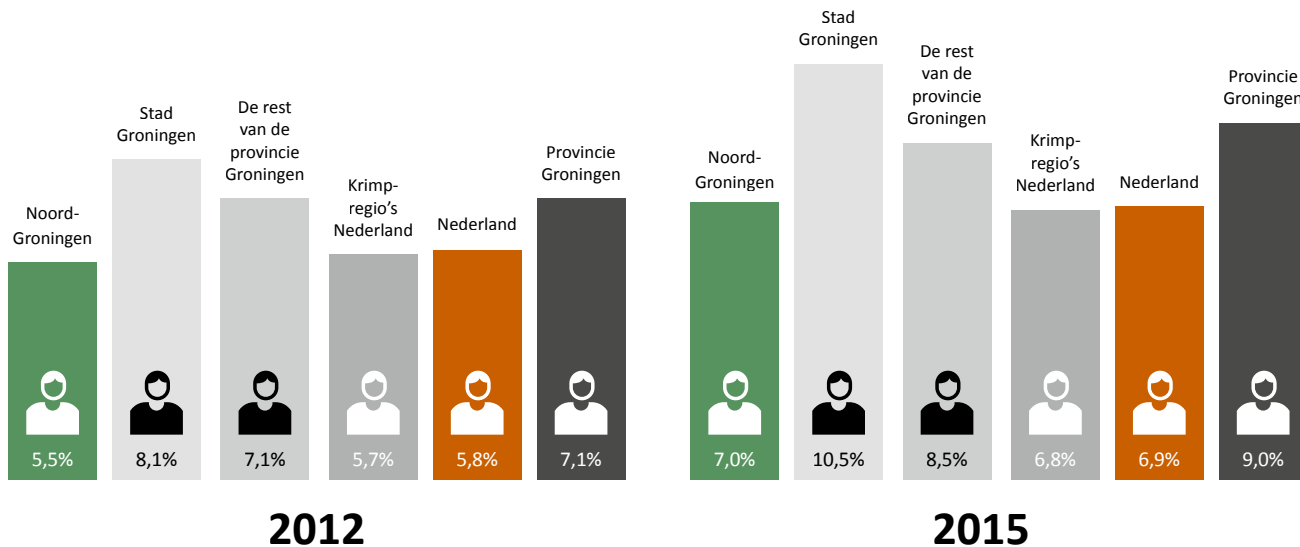

FIGUUR 09 Werkgelegenheidsgroei in aantal banen naar sectoren 2015
voor Nederland en Noord-Groningen

3B Ontwikkeling werkloosheid

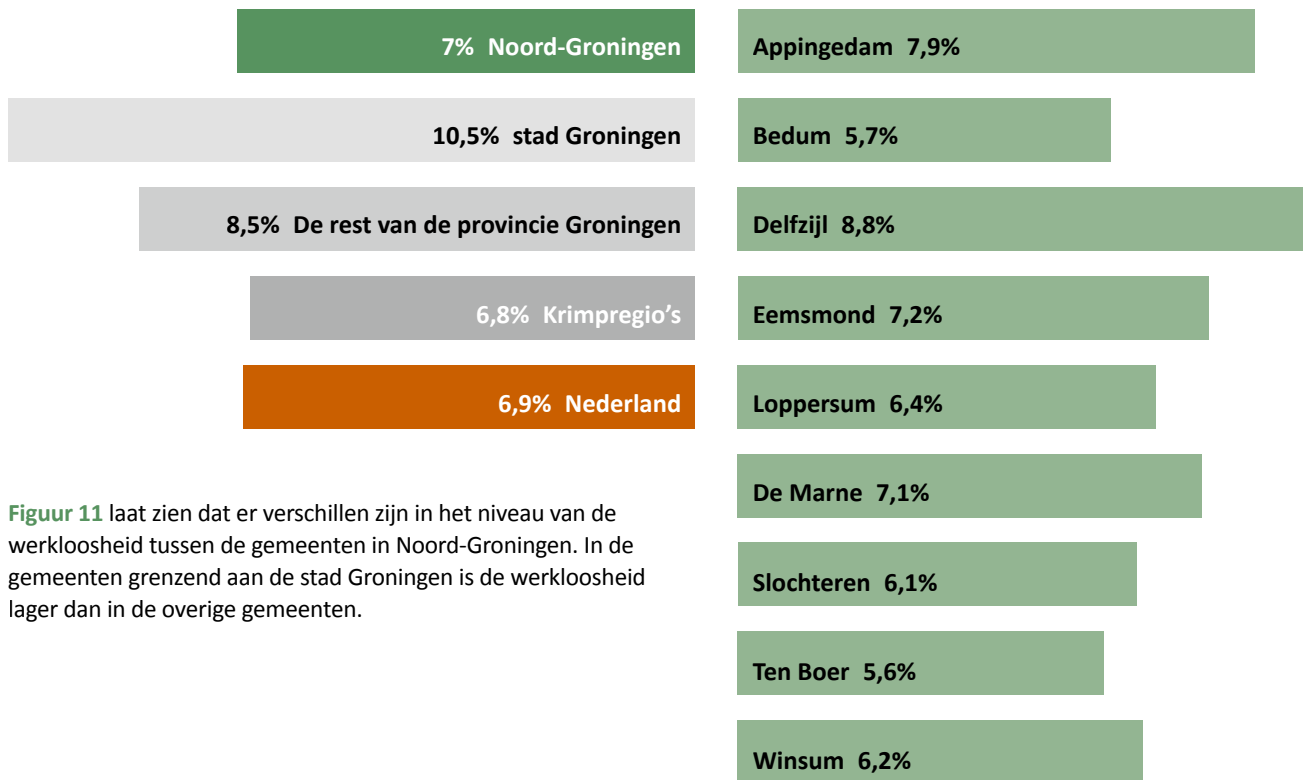
Het gevolg van bevolkingsgroei, immigratie, werkgelegenheidsontwikkeling is te zien in de ontwikkeling van de werkloosheid.

Figuur 10 laat zien dat de werkloosheid in Noord-Groningen in 2015 ongeveer op het niveau van andere krimpregio's in Nederland ligt, maar lager is dan in Groningen. De groei van de werkloosheid tussen 2012 en 2015 is in Noord-Groningen groter dan in de andere krimpregio's.

FIGUUR 10 Ontwikkeling werkloosheid 2012-2015

3B Ontwikkeling werkloosheid

Figuur 11 laat zien dat er verschillen zijn in het niveau van de werkloosheid tussen de gemeenten in Noord-Groningen. In de gemeenten grenzend aan de stad Groningen is de werkloosheid lager dan in de overige gemeenten.

FIGUUR 11 Percentages werkloosheid in Noord-Groningen (en per gemeente) en de 4 referentiegebieden in 2015

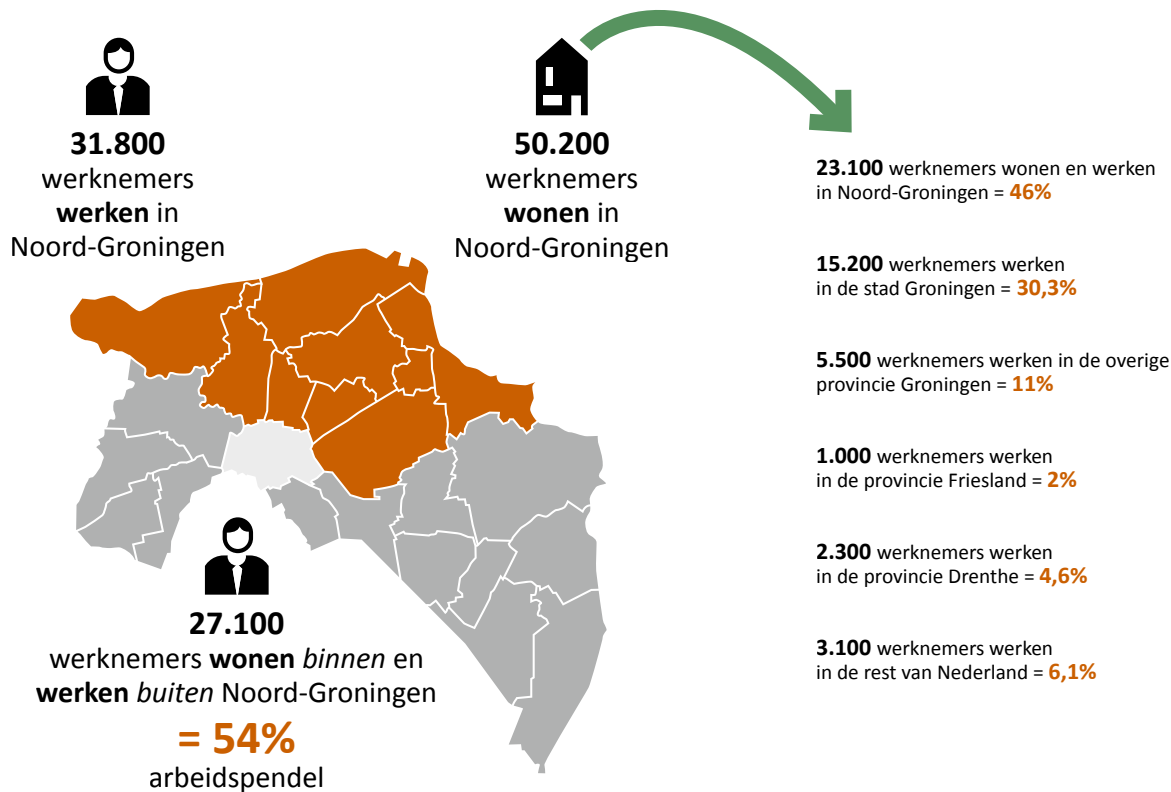
3c Relatie Noord-Groningen met de rest van de provincie

Figuur 12 laat de interactie tussen Noord-Groningen en de omringende regio's zien voor de werkgelegenheid.

Figuur 12 laat vooral het verschil zien tussen waar werknemers wonen en werken. Er wonen ruim **50.000** werknemers in Noord-Groningen, maar er werken slechts **31.800** werknemers in Noord-Groningen. De arbeidspendel is dus aanzienlijk, vooral naar de Stad Groningen waar vanuit Noord-Groningen ruim **15.000** werknemers werkzaam zijn.

3c Relatie Noord-Groningen met de rest van de provincie

FIGUUR 12 Interactie Noord-Groningen met omringende regio's, 2014

4 Bedrijvigheid per sector in Noord-Groningen

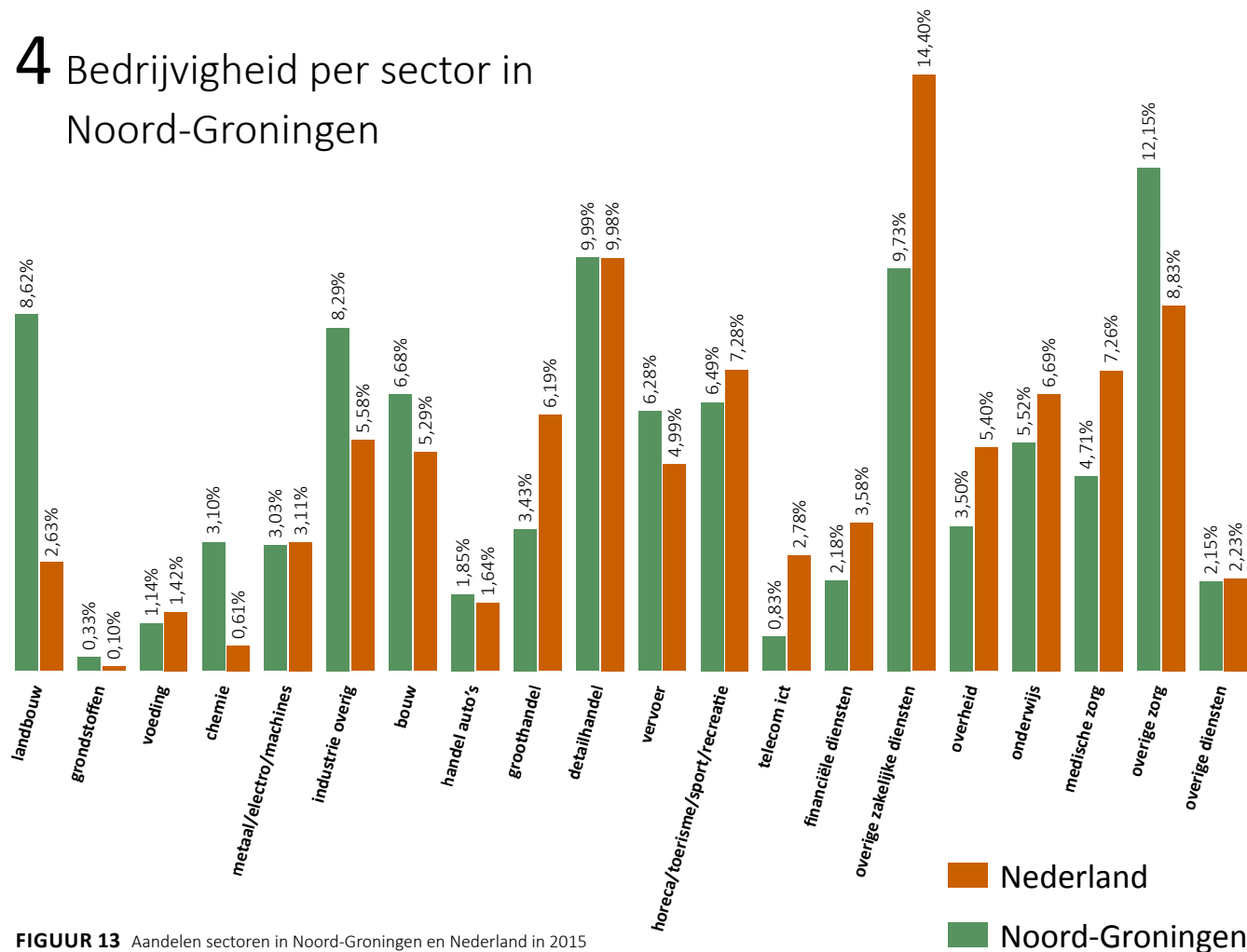
Naast werkgelegenheid is bedrijvigheid de belangrijkste doelstellingsvariabele voor EBG.

Figuur 13 laat het aandeel van verschillende sectoren in de werkgelegenheid zien in Noord-Groningen en Nederland.

Uit de figuur kan worden geconcludeerd dat de sectoren Landbouw, Industrie (overig), Bouw en (Overige) Zorg zowel absoluut als relatief ten opzichte van Nederland in Noord-Groningen groot zijn. De sector Chemie is in Noord-Groningen op zichzelf niet heel groot, maar wel relatief ten opzichte van Nederland.

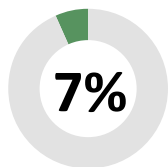
4 Bedrijvigheid per sector in Noord-Groningen

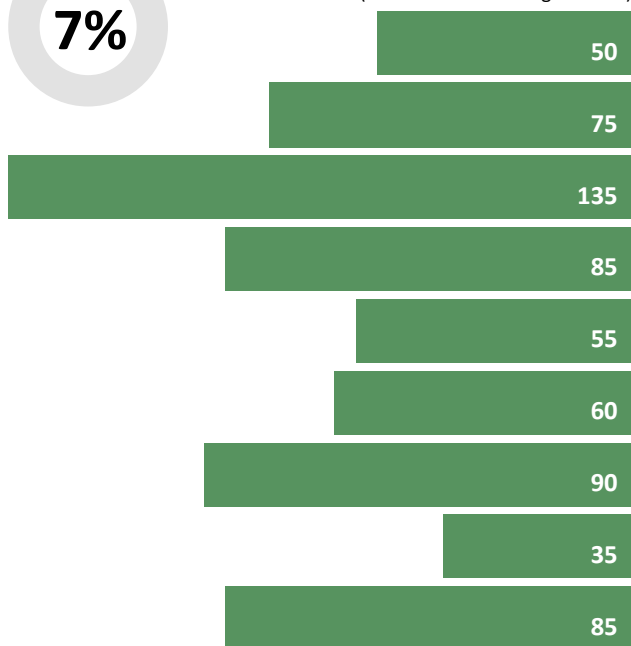
FIGUUR 13 Aandelen sectoren in Noord-Groningen en Nederland in 2015

4 Bedrijvigheid

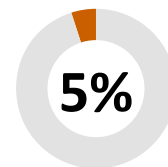
7% van alle bedrijven in 2014 in Noord-Groningen waren starters.

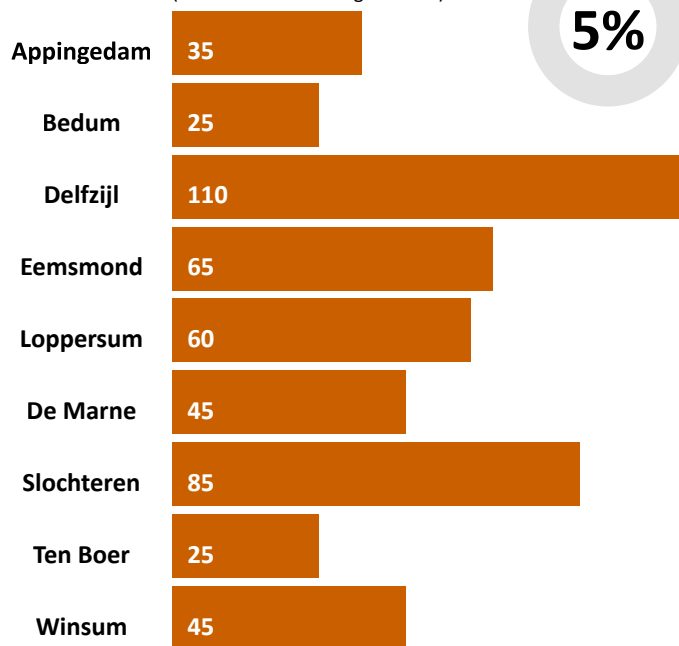
Aantal oprichtingen
(totaal Noord-Groningen = 670)

5% van alle bedrijven in 2014 in Noord-Groningen gingen failliet.

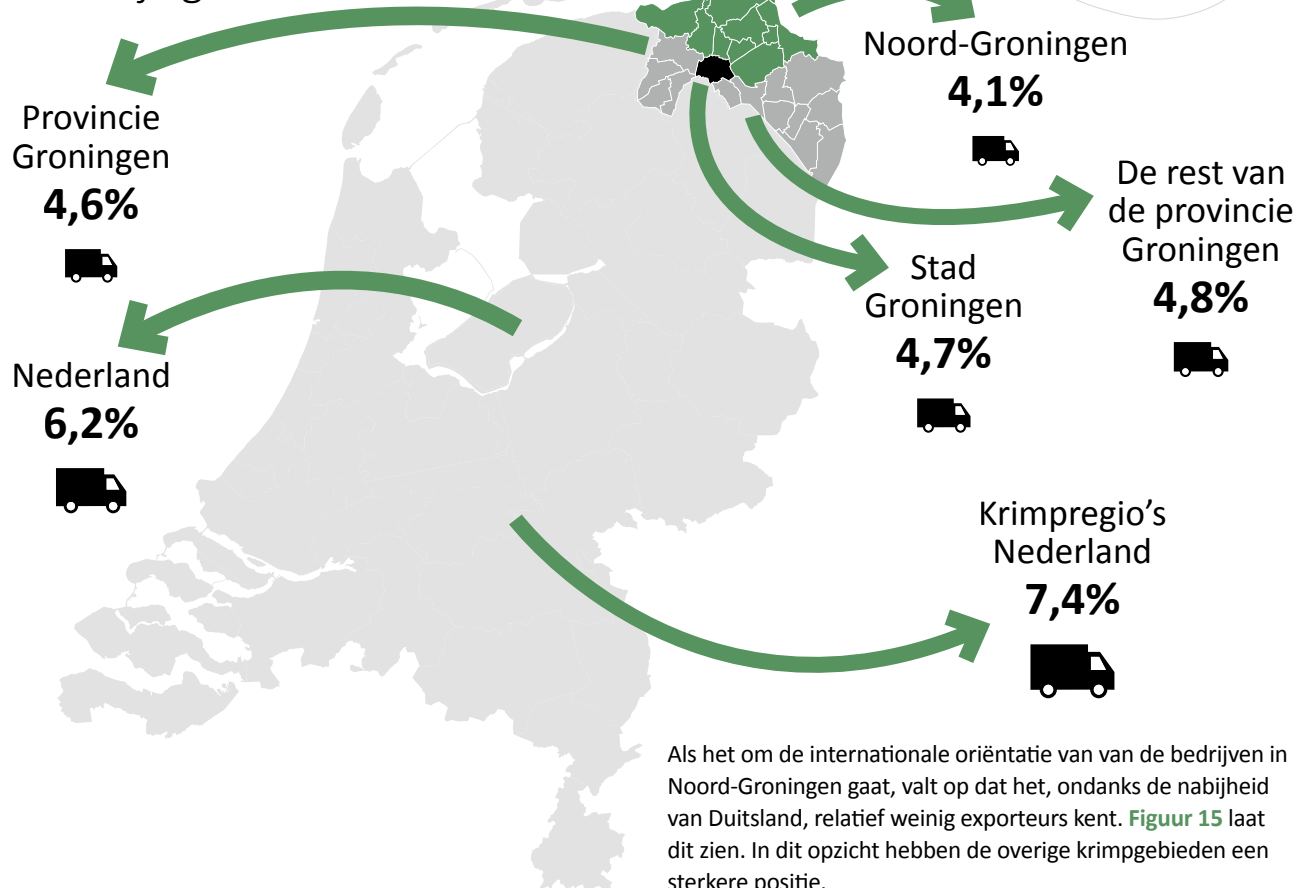

Aantal opheffingen
(totaal Noord-Groningen = 495)

FIGUUR 14 Aantal starters en opheffingen per gemeente in Noord-Groningen in 2014

4 Bedrijvigheid

FIGUUR 15 Aandeel exporteerende bedrijven, 2014

4 Bedrijvigheid

Figuur 16 laat de bedrijfsgrootte zien in Noord-Groningen. Zo bestaat bijvoorbeeld **36%** van alle bedrijven uit bedrijven met 2-9 werkzame personen. Deze **36%** zorgt voor **30%** van de werkgelegenheid in Noord-Groningen.

Verreweg het grootste gedeelte van de bedrijven (**94%**) in Noord-Groningen heeft minder dan 10 werknemers. Deze bedrijven zorgen voor iets minder dan de helft van de werkgelegenheid (**44%**) in het gebied. In vergelijking met Nederland, waar de bedrijven met minder dan 10 werknemers goed zijn voor **30%** van de werkgelegenheid, is dit hoog.

De resterende **6%** van de bedrijven met 10 of meer werknemers in Noord-Groningen draagt zorg voor iets meer dan de helft van de werkgelegenheid (**56%**). In Nederland zorgen deze bedrijven voor **70%** van de werkgelegenheid.

4 Bedrijvigheid

NOORD-GRONINGEN

Bedrijven in Noord-Groningen met **1** werkzame persoon vormen **58%** van het totale aantal bedrijven en zorgen voor **14%** van de werkgelegenheid.

Bedrijven in Noord-Groningen met **2 tot 9** werkzame personen vormen **36%** van het totale aantal bedrijven en zorgen voor **30%** van de werkgelegenheid.

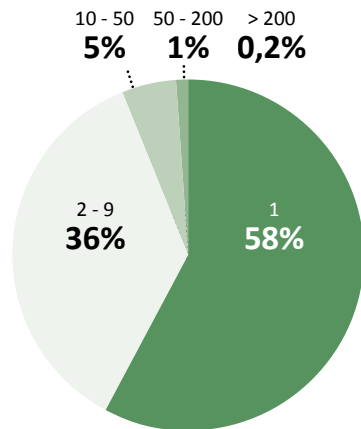
Bedrijven in Noord-Groningen met **10 tot 50** werkzame personen vormen **5%** van het totale aantal bedrijven en zorgen voor **23%** van de werkgelegenheid.

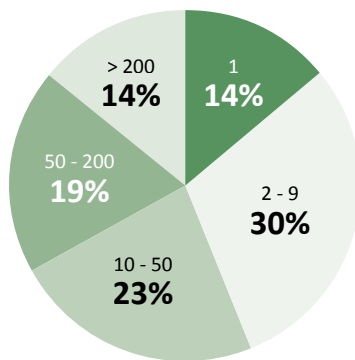
Bedrijven in Noord-Groningen met **50 tot 200** werkzame personen vormen **1%** van het totale aantal bedrijven en zorgen voor **19%** van de werkgelegenheid.

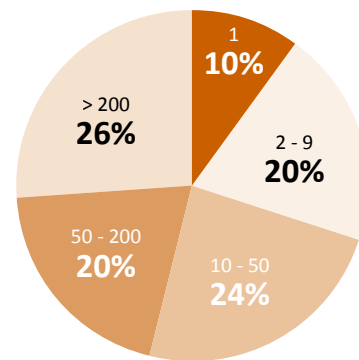
Bedrijven in Noord-Groningen met meer dan **200** werkzame personen vormen **0,2%** van het totale aantal bedrijven en zorgen voor **14%** van de werkgelegenheid.

% TOTAAL AANTAL BEDRIJVEN

% WERKGELEGENHEID

NEDERLAND

FIGUUR 16 Bedrijvigheid naar grootteklasse, 2014

Colofon

Deze Programmamonitor is in 2016 ontwikkeld in opdracht van Economic Board Groningen door en onder verantwoordelijkheid van het onderzoeksinstituut Marklinq van de Hanzehogeschool Groningen (dr. Karel Jan Alsem en drs. Jan Wever), samen met de Faculteit Economie en Bedrijfskunde van de Rijksuniversiteit Groningen (prof. dr. Steven Brakman, prof. dr. Harry Garretsen, dr. Dirk Stelder).

Voor vragen over deze Monitor kunt u mailen naar info@ebgn.nl

Opmaak: ColtsfootMedia

